

Zarząd Powiatu w Wadowicach

ul. Stefana Batorego 2 34-100 Wadowice

Tel.: 33 873 42 00
Tel./fax: 33 823 24 33
NIP: 551-212-94-78

<http://www.powiatwadowicki.pl>
e-mail: biuro@powiatwadowicki.pl

EPR.411.1.2026

Wadowice, dnia 22 kwietnia 2026 r.

22 -04- 2026

Szanowny Pan Józef Łasak

Przewodniczący Rady Powiatu

w Wadowicach

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292, z późn. zm.) przekazuję w załączeniu Sprawozdanie z realizacji Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wadowickiego na lata 2022 - 2025 za okres od stycznia 2024 roku do grudnia 2025 roku.

Z poważaniem,

Z up. Starosty

mgr Sebastian Mlak
Członek Zarządu

Otrzymują:

1. adresat,

2. aa.

Starostwo Powiatowe w Wadowicach posiada certyfikat systemu zarządzania jakością wg normy PN-EN ISO 9001:2015-10

**UCHWAŁA NR 726/26
ZARZĄDU POWIATU W WADOWICACH**

z dnia 21.04..... 2026 r.

**w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji Powiatowego Programu Opieki
nad Zabytkami Powiatu Wadowickiego na lata 2022-2025
za okres od stycznia 2024 roku do grudnia 2025 roku**

Na podstawie art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1292, zm. Dz.U. z 2025 r. poz. 1168, Dz.U. z 2026 r. poz. 483), Zarząd Powiatu w Wadowicach uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się sprawozdanie z realizacji Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wadowickiego na lata 2022-2025 za okres od stycznia 2024 roku do grudnia 2025 roku, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Sprawozdanie, o którym mowa w § 1, podlega przedłożeniu Radzie Powiatu w Wadowicach.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Kierownikowi Wydziału Promocji i Rozwoju Powiatu.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

STAROSTA
Miroslaw Sordyl
1.
Członek Zarządu
mgr Sebastian Mlak
2.
Członek Zarządu
mgr inż. Jarek Janczyk
3.
Członek Zarządu
mgr Miłosz Szatan
4.
5.

Załącznik do uchwały Nr...^{726/26}
Zarządu Powiatu w Wadowicach
z dnia...^{21.04.2026r.}.....

Sprawozdanie z realizacji Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wadowickiego na lata 2022 – 2025 za okres od stycznia 2024 roku do grudnia 2025 roku

Opieka nad zabytkami i ich ochrona to bardzo ważny element kształtowania kulturowej, a także turystycznej oferty Powiatu Wadowickiego. Kultura i tradycja rodzinnej ziemi św. Jana Pawła II, ciekawe położenie geograficzne, jak również liczne zabytki sprawiają, że nasz region zajmuje wyjątkowe miejsce na mapie województwa małopolskiego i całej Polski. Aby ocalić to unikalne dziedzictwo i pozostawić je następnym pokoleniom, władze samorządowe powinny w sposób wzorcowy i w zgodzie z przepisami roztoczyć opiekę nad najcenniejszymi obiektami zabytkowymi.

Obowiązek zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych oraz finansowych dla ochrony dóbr kultury nakłada na samorządy ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Dokument określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków. Nakłada także na samorządy obowiązek sporządzania programów opieki nad zabytkami. Zadania i kompetencje samorządu powiatowego w zakresie dbałości o dorobek kulturowy reguluje też ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, która zawiera generalną zasadę stanowiącą, że powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym, wśród których wymienia się również kulturę oraz ochronę i opiekę nad zabytkami.

Rada Powiatu w Wadowicach w dniu 30 grudnia 2021 r. uchwałą Nr XXXII/307/21 przyjęła Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wadowickiego na lata 2022 – 2025. Dokument wyznacza zadania, jakie ma podejmować samorząd powiatowy w kwestiach związanych z ochroną zabytków. Zgodnie z zapisami art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Zarząd Powiatu w Wadowicach sporządza co dwa lata sprawozdanie z realizacji ww. programu, które następnie przedstawia Radzie Powiatu w Wadowicach.

Aby zrealizować ten obowiązek, do gmin oraz jednostek organizacyjnych powiatu zostały skierowane zapytania dotyczące realizacji w latach 2024 – 2025 zadań zawartych w Powiatowym Programie Opieki nad Zabytkami Powiatu Wadowickiego na lata 2022 – 2025. Niniejszy dokument został opracowany na podstawie informacji własnych Starostwa Powiatowego w Wadowicach, jak również danych pochodzących od podmiotów, do których skierowano szczegółowe zapytania. W tym miejscu trzeba zaznaczyć, iż nie wszyscy udzielili odpowiedzi i nie zawsze w pełnym zakresie.

Prowadzenie prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach zabytkowych położonych na terenie powiatu wadowickiego

W 2024 r. przeprowadzono prace remontowe w następujących obiektach, będących siedzibami jednostek organizacyjnych powiatu, znajdujących się w strefie konserwatorskiej:

I Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej-Curie w Andrychowie:

- remont pomieszczeń związany ze zmianą sposobu użytkowania dawnych pomieszczeń kuchennych na pomieszczenia dydaktyczne oraz Strefę Relaksu, Relacji i Rozwoju „chill room” – 129 000,00 zł,
- remont wejścia do budynku od strony północnej – 4 736,00 zł.

Zespół Szkół im. Komisji Edukacji Narodowej w Kalwarii Zebrzydowskiej:

- wykonanie robót budowlanych związanych z utworzeniem Branżowego Centrum Umiejętności w dziedzinie obuwnictwa – 7 254 535,29 zł.

I Liceum Ogólnokształcące im. Marcina Wadowity w Wadowicach:

- wymiana opraw oświetleniowych na LED – 25 000,00 zł.

Łączny koszt ww. prac wyniósł 7 413 271,29 zł.

W 2025 r. przeprowadzono prace remontowe w następujących obiektach, będących siedzibami jednostek organizacyjnych powiatu, znajdujących się w strefie konserwatorskiej:

Zespół Szkół im. Komisji Edukacji Narodowej w Kalwarii Zebrzydowskiej:

- wymiana rynien i rur spustowych – 55 000,00 zł.

I Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej-Curie w Andrychowie:

- malowanie korytarzy na I i II piętrze w budynku szkoły – 100 000,00 zł.

Zespół Szkół i Placówek Oświatowych im. Mikołaja Kopernika w Kalwarii Zebrzydowskiej:

- naprawa oświetlenia ewakuacyjnego – 6 300,00 zł.

Całość ww. prac kosztowała 161 300,00 zł.

Gmina Andrychów przekazała, iż w latach 2024-2025 wykonano następujące prace remontowo-konserwatorskie przy obiektach zabytkowych położonych na terenie gminy:

- Renowacja przydrożnej kapliczki z 1918 r. w Sułkowicach-Lęgu, wartość zadania – 36 460,00 zł, w tym: 18 000,00 zł – dotacja z programu „Kapliczki Małopolski 2024”, a 18 460,00 zł – środki własne gminy,
- Renowacja kaplicy cmentarnej oraz kapliczki domkowej w sąsiedztwie cmentarza parafialnego w Inwałdzie, zakończenie realizacji w 2026 r., wartość zadania – 320 791,91 zł, dofinansowanie z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków (RPOZ) – 299 062,73 zł,
- Prace konserwatorskie kapliczki zwieńczonej krucyfiksem w Roczynach, wartość zadania – 37 290,00 zł, w tym: 17 000,00 zł – dotacja z programu „Kapliczki Małopolski 2025”, a 20 290,00 zł – środki własne gminy,
- Prace konserwacyjne przy kapliczce domkowej pw. Matki Boskiej w Rzykach na osiedlu Za Kościołem, wartość zadania – 73 577,54 zł, w tym: dofinansowanie z RPOZ – 68 600,00 zł, a 4 977,54 zł – środki własne gminy,
- Kompleksowe prace konserwatorskie i restauratorskie przy dwóch ołtarzach bocznych w kościele parafialnym pw. św. Jakuba Apostoła w Rzykach, wartość zadania – 181 630,80 zł, w tym: dofinansowanie z RPOZ – 177 998,18 zł, a 3 632,62 zł – środki własne gminy (zadanie zrealizowane przez Parafię pw. św. Jakuba Apostoła w Rzykach),
- Konserwacja polichromii ściennej oraz kamiennego cokołu w paśmie zewnętrznych ścian murowanych w kościele pw. św. Macieja w Andrychowie, wartość zadania – 460 803,02 zł, w tym: dofinansowanie z RPOZ – 451 586,96 zł, a 9 216,06 zł – środki własne gminy (zadanie zrealizowane przez Parafię pw. św. Macieja w Andrychowie),
- Rewitalizacja Pałacu Bobrowskich w Andrychowie – etap I, zakończenie realizacji w 2026 r., wartość zadania – 2 962 926,16 zł, dofinansowanie z RPOZ – 2 814 779,85 zł,
- Prace konserwatorskie i naprawcze Pomnika Grunwaldzkiego w Andrychowie, wartość zadania – 45 000,00 zł (całość - środki własne gminy).

W latach 2024-2025 na zlecenie gminy wykonano ocenę stanu zdrowotnego drzew rosnących na terenie Parku Miejskiego w Andrychowie ze wskazaniem niezbędnych zabiegów pielęgnacyjnych (wykonano inwentaryzację 60 drzew), a także pielęgnację 72 drzew rosnących na terenie zabytkowego Parku Miejskiego, pozostającego w strefie ochrony konserwatorskiej. Realizacja obu zadań kosztowała 52 406,40 zł.

Gmina Lanckorona przekazała informację o wykonaniu następujących inwestycji:

- Remont kościoła pw. św. Joachima w Skawinkach, wartość zadania – 398 500,00 zł, w tym dofinansowanie z RPOZ – 390 530,00 zł,
- Opracowanie koncepcji oraz wdrożenia cyfrowego udostępniania Ruin Zamku w Lanckoronie, wartość zadania – 146 370,00 zł (całość – środki własne gminy),
- Prace związane z zabezpieczeniem i ucytelnieniem pierwotnej formy architektonicznej zamku pn. „Lanckorona, ruiny zamku z XIV wieku”, wartość zadania – 465 516,61 zł (całość - dotacja z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego); prace kontynuowano w 2025 roku: wykonano m.in. rekonstrukcję piwnicy, która pierwotnie pełniła funkcje magazynowe i gospodarcze, wartość zadania – 339 635,00 zł, w tym dofinansowanie – 333 379,00 zł,
- Remont jezdni wokół rynku w Lanckoronie – etap I, wartość zadania – 801 250,00 zł,
- Opracowanie programu prac konserwatorskich i kosztorysu inwestorskiego dla kapliczki murowanej św. Franciszka Xawerego w Lanckoronie przy ul. Krakowskiej, wartość zadania – 10 455,00 zł, w tym dofinansowanie z budżetu Powiatu Wadowickiego – 7 500,00 zł,
- Opracowanie programu prac konserwatorskich, pozwolenia konserwatorskiego, kosztorysu inwestorskiego dla grobowca rodziny Opławskich na cmentarzu w Lanckoronie – 5 781,00 zł wraz z przeprowadzeniem prac restauratorskich i robót budowlanych przy ww. grobowcu – 53 505,00 zł, w tym dofinansowanie – 25 000,00 zł,
- Zagospodarowanie przestrzeni turystycznej wokół Zamku Lanckorońskiego – zadanie w trakcie realizacji, wartość zadania – 595 491,82 zł, w tym dotacja z RPOZ – 506 168,04 zł,
- Remont ołtarza głównego w kościele parafialnym pw. św. Małgorzaty w Izdebniku, wartość zadania – 391 718,10 zł, w tym dotacja z RPOZ – 383 883,74 zł,
- Remont ołtarzy bocznych w kościele parafialnym pw. św. Małgorzaty w Izdebniku, wartość zadania – 465 516,61 zł, w tym dofinansowanie z RPOZ – 383 922,23 zł.

Gmina Wadowice przekazała, iż w okresie sprawozdawczym zrealizowano następujące inwestycje:

- Zabezpieczenie przed wodą gruntową budynku Szkoły Podstawowej nr 2 w Wadowicach, wartość zadania – 358 478,95 zł, w tym dofinansowanie z RPOZ – 343 761,64 zł,
- Zabezpieczenie kościoła pw. św. Aleksego w Ponikwi poprzez wymianę pokrycia dachowego na budynku kościoła wraz z robotami towarzyszącymi, wartość zadania – 510 000,00 zł, w tym dofinansowanie z RPOZ – 499 800,00 zł,
- Remont kapliczki domkowej w Barwałdzie Dolnym, wartość zadania – 58 979,25 zł, w tym dofinansowanie z programu „Kapliczki Małopolski 2025” – 10 000,00 zł,
- Modernizacja pokrycia dachowego na budynku przy Placu Jana Pawła II 10 w Wadowicach, wartość zadania – 171 601,92 zł, w tym dofinansowanie z RPOZ – 150 408,00 zł.

W latach 2024-2025 w Gminie Stryszów wykonano następujące prace przy obiektach zabytkowych:

- Prace konserwatorskie przy przydrożnych kapliczkach położonych na terenie Gminy Stryszów, tj. figurze kamiennej św. Anny z Marią przy kościele w Zakrzowie, figurze kamiennej Matki Boskiej Różańcowej przy drodze do kościoła w Zakrzowie, figurze kamiennej Matki Boskiej z Dzieciątkiem w Łękawicy oraz figurze kamiennej NMP na osiedlu Kamieniec w Stryszowie, wartość zadania – 276 954,94 zł, w tym dofinansowanie z RPOZ – 271 415,84 zł,
- Prace konserwatorskie obiektu zabytkowego z figurą Jezusa Nazareńskiego w miejscowości Stryszów, wartość zadania – 172 520,00 zł, w tym dofinansowanie z RPOZ – 169 069,00 zł,
- Prace konserwatorskie oraz roboty budowlane przy kaplicy pw. św. Jana w miejscowości Stronie, zadanie w trakcie realizacji, dofinansowanie z RPOZ – 490 000,00 zł,
- Prace konserwatorskie przy kaplicy pw. św. Wojciecha w miejscowości Leśnica, zadanie w trakcie realizacji, dofinansowanie z RPOZ – 288 718,38 zł,
- Konserwacja rzeźby św. Anny z Marią w parafii pw. św. Anny w Zakrzowie, prace w trakcie realizacji, wartość zadania – 36 490,00 zł, w tym dofinansowanie z RPOZ – 35 760,20 zł.

W Gminie Kalwaria Zebrzydowska w okresie sprawozdawczym zrealizowano następujące prace:

- Remont konserwatorski kaplicy - pustelni św. Rozalii w Barwałdzie Górnym etap I – remont pokrycia dachu wraz z więźbą, sygnaturką i szczytami, wartość zadania – 210 000,00 zł, dofinansowanie z budżetu Województwa Małopolskiego – 150 000,00 zł,
- Wykonanie konserwacji technicznej i estetycznej kapliczki domkowej w Kalwarii Zebrzydowskiej przy ul. Batalionów Chłopskich – etap II – renowacja techniczna i estetyczna wnętrza kapliczki wraz z wyposażeniem, wartość zadania – 44 800,00 zł, w tym dofinansowanie z budżetu Powiatu Wadowickiego – 15 000,00 zł,
- Wykonanie konserwacji technicznej i estetycznej kamiennego nagrobka księdza Michała Harbuta, znajdującego się na cmentarzu parafialnym w Przytkowicach, wartość zadania – 14 500,00 zł, w tym dofinansowanie z programu „Małopolska Pamięta – zachowanie miejsc pamięci historycznej” – 8 000,00 zł,
- Wykonanie konserwacji technicznej i estetycznej kapliczki domkowej w miejscowości Stanisław Dolny – etap I – remont poszycia daszku kapliczki, wartość zadania – 21 500,00 zł, w tym dofinansowanie z Województwa Małopolskiego w ramach konkursu „Kapliczki Małopolski 2025” – 10 000,00 zł,
- W 2025 roku podpisano umowę na wykonanie renowacji technicznej i estetycznej kamiennego muru w Kalwarii Zebrzydowskiej w ciągu ulic T. Kościuszki i Bernardyńskiej, a także umowę z Politechniką Krakowską na wykonanie opracowania pn. Rewitalizacja rynku w Kalwarii Zebrzydowskiej. Etap I. Opracowanie Studium historyczno – konserwatorskiego dla rynku w Kalwarii Zebrzydowskiej – realizacja tych zadań ma się zakończyć w 2026 roku.

Gmina Mucharz przekazała, iż przy udziale dofinansowania z RPOZ zrealizowano remont dachu oficyny przy zabytkowym zespole dworsko – pałacowym w Jaszczurowej, a także prace przy zabytkowej Kaplicy pw. Matki Bożej Pocieszenia w Świnnej Porębie, polegające m.in. na wymianie pokrycia dachowego na dachówkę ceramiczną wraz z przeglądem stanu więźby dachowej i jej konserwacją, pełnej konserwacji wnętrza – sklepienia i ścian wewnętrznych, stolarki okiennej i drzwiowej, drewnianych elementów wyposażenia, takich jak ławki, balustrada chóru, a także relikwiarzy z elewacji, posadzki cementowej oraz żyrandola.

Gmina Spytkowice poinformowała, że w 2025 roku wykonała remont kamiennego krzyża pokutnego z XV wieku, znajdującego się w Bachowicach. Prace kosztowały prawie 190 000,00 zł i wykonano je przy udziale dofinansowania z RPOZ.

Przyznawanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach położonych na terenie Powiatu Wadowickiego

25 marca 2021 r. Rada Powiatu w Wadowicach podjęła uchwałę Nr XXIV/242/21 w sprawie określenia zasad przyznawania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach położonych na terenie Powiatu Wadowickiego i wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków. Dokument określił procedurę związaną z pozyskiwaniem z budżetu powiatu dotacji na prace związane z ochroną zabytków.

W budżecie powiatu na 2024 rok na ten cel zabezpieczono kwotę 30 000,00 zł. Uchwałą Nr LX/519/24 z dnia 25 kwietnia 2024 r. Rada Powiatu przyznała dotację w kwocie 22 500,00 zł dla Pani Ilony Kaczor, zamieszkałej w Wadowicach na odtworzenie elementów architektonicznych w budynku mieszkalnym, znajdującym się w Wadowicach przy ul. Batorego 10 – zabytku wpisanym do gminnej ewidencji zabytków i położonym na terenie Powiatu Wadowickiego. Z kolei uchwałą Nr LX/520/24 z dnia 25 kwietnia 2024 r. Rada Powiatu przyznała dotację w kwocie 7 480,00 zł dla Gminy Stryszów na opracowanie dokumentacji konserwatorskiej i kosztorysowej kapliczki murowanej, wnętrzej z figurą NMP, zlokalizowanej w Stryszowie – zabytku wpisanym do gminnej ewidencji zabytków i położonym na terenie Powiatu Wadowickiego. W obu przypadkach prace konserwatorskie zostały zrealizowane zgodnie ze złożonym wnioskiem i zawartą umową, a dotacje zostały wykorzystane w całości.

W 2025 roku na dotacje na prace konserwatorskie również zabezpieczono kwotę 30 000,00 zł. 13 marca 2025 r. Rada Powiatu w Wadowicach podjęła trzy uchwały w sprawie przyznania dotacji, tj.

- uchwałą Nr XIV/98/25 przyznano dotację w kwocie 7 500,00 zł dla Gminy Lanckorona na opracowanie programu prac konserwatorskich i kosztorysu inwestorskiego dla kapliczki murowanej św. Franciszka Xawerego, położonej w Lanckoronie przy ul. Krakowskiej – zabytku wpisanego do gminnej ewidencji zabytków i położonego na terenie Powiatu Wadowickiego,

- uchwałą Nr XIV/99/25 przyznano dotację w kwocie 15 000,00 zł dla Gminy Kalwaria Zebrzydowska na wykonanie II etapu renowacji kapliczki domkowej, położonej w Kalwarii Zebrzydowskiej przy ul. Batalionów Chłopskich – zabytku wpisanego do gminnej ewidencji zabytków i położonego na terenie Powiatu Wadowickiego,

- uchwałą Nr XIV/100/25 przyznano dotację w kwocie 7 500,00 zł na opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich wraz z pozwoleniem na prace konserwatorskie przy ołtarzu w Kaplicy Różańcowej w kościele parafialnym w Lanckoronie – zabytku wpisanym do rejestru zabytków i położonym na terenie Powiatu Wadowickiego.

Wszystkie zadania zostały zrealizowane prawidłowo i terminowo, a dotacje zostały wykorzystane w całości.

W 2024 r. Powiat Wadowicki rozpoczął realizację zadań dofinansowanych z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków (edycja 1). Pierwszym z nich była renowacja pomnika Emila Zegadłowicza, znajdującego się w Wadowicach, przy ul. Mickiewicza 16. Inwestycję wykonała firma „Rozeta” Konserwacja Zabytków Katarzyna Sułkowska z Krakowa za kwotę 110 071,81 zł. Dofinansowanie z RPOZ wyniosło 107 870,37 zł. Prace wykonano zgodnie z pozwoleniem konserwatorskim, m.in. usunięto obecne warstwy malarskie i inne nawarstwienia, dokładnie uzupełniono ubytki rzeźby i zrekonstruowano jej pierwotny wygląd, oczyszczono z brudu i zaplamień cokół i metalowy napis, oczyszczono z mikroorganizmów i zanieczyszczeń oraz uzupełniono ubytki w płycie podstawy, a także dokonano konserwacji kwietników. Drugim - prace renowacyjne dworku Emila Zegadłowicza w Gorzeniu Górnym. Zrealizowała je Firma Handlowa Lipiński s.c. Michał Lipiński, Katarzyna Tytko-Lipińska z siedzibą w Krakowie za kwotę 746 692,75 zł. Dofinansowanie z RPOZ wyniosło 731 758,90 zł. Prace objęły m.in. wykonanie izolacji poziomej ścian przy fundamentach, wykonanie drenażu fundamentów, uzupełnienie ubytków tynku oraz impregnację tynków elewacji przy fundamencie tak, aby nie chłonęły wilgoci.

Ostatnim zadaniem realizowanym w 2024 r. przy udziale dofinansowania z RPOZ była poprawa zabezpieczenia przeciwpożarowego w zabytku wpisanym na listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO, czyli sanktuarium pasyjno-maryjnym w Kalwarii Zebrzydowskiej. Prace wykonała Firma Inżynieryjno-Budowlana „INŻ-BUD” Wojciech Pieróg z siedzibą w Grzechyni. Ich koszt wyniósł 1 579 427,45 zł, a dofinansowanie z RPOZ – 1 547 838,90 zł. Roboty obejmowały m.in. wykonanie zbiorników podziemnych wody ppoż., stanowisk do czerpania wody, placu manewrowego oraz przebudowę drogi przeciwpożarowej. Środki na ich realizację zostały przekazane Klasztorowi OO. Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej w formie dotacji. Zadanie inwestycyjne zostało wykonane zgodnie z umową, a dotacja została wykorzystana w całości.

W 2025 roku powiat przyznał dwie dotacje na realizację zadań inwestycyjnych, dofinansowanych ze środków RPOZ (edycja 2). Na mocy umowy z dnia 9 stycznia 2025 r.

kwotę 1 941 643,24 zł przekazano dla Klasztoru OO. Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej na realizację zadania pn. „Remont drogi w m. Bugaj – fragmentu Szlaku Drózek Kalwaryjskich”. W ramach tej kwoty środki otrzymane z RPOZ to kwota 1 902 810,38 zł, a wkład własny powiatu – 38 832,86 zł. Wykonawcą prac była Firma Inżynieryjno-Budowlana „INŻ-BUD” Wojciech Pieróg spółka z o.o. z Grzechyni. Prace obejmowały rewitalizację odcinka Drózek biegnącego od kaplicy II upadku w kierunku wschodnim w stronę wiaduktu nad linią kolejową – odtworzenie dawnej pierwotnej nawierzchni z kamienia naturalnego wraz z podbudową i odwodnieniem oraz uporządkowanie otoczenia trasy głównej (drogi dojazdowej, rowów odwadniających). Zadanie zostało wykonane w 2025 roku, a dotacja została wykorzystana w całości. Z kolei na mocy umowy z dnia 15 stycznia 2025 r. przekazano kwotę 1 514 838,00 zł dla Klasztoru OO. Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej na zadanie pn. „Konserwacja organów piszczalkowych Aleksandra Żebrowskiego w Bazylice Kalwaryjskiej”. Prace wykonuje firma Organmistrzostwo Andrzej Sutowicz z siedzibą w miejscowości Brzeski. Obejmują one renowację systemu zaopatrzenia w powietrze, wiatrownic, traktury gry i rejestrów, stołu gry oraz materiału piszczalkowego, a także kompleksową restaurację organów z użyciem historycznych metod organmistrzowskich w systemie warsztatowym, przy zachowaniu zabytkowej substancji brzmieniowej. Inwestycja będzie realizowana do końca lipca 2026 roku. W 2025 roku przekazano na ten cel kwotę 757 419,00 zł, z czego 727 122,24 zł to środki z RPOZ, a 30 296,76 zł – wkład własny powiatu. W bieżącym roku Klasztor otrzyma pozostałą część dotacji, tj. 757 419,00 zł – będą to tylko środki z RPOZ.

Współpraca z samorządami gminnymi w zakresie tworzenia i aktualizowania gminnych ewidencji zabytków

Gmina Wadowice przekazała, iż aktualizację gminnej ewidencji zabytków zatwierdzono zarządzeniem Burmistrza Wadowic z 22 kwietnia 2016 r. W latach 2024-2025 ewidencję tę zmieniano czterokrotnie. Gmina Mucharz poinformowała, iż aktualizację gminnej ewidencji zabytków przeprowadzono w 2025 roku. W tym samym roku przeprowadzono aktualizację kart gminnej ewidencji zabytków nieruchomości w Gminie Kalwaria Zebrzydowska.

Kontrola ogólnego stanu zachowania zabytków oraz ich zabezpieczenia przeciwpożarowego i przed włamaniem

Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Wadowicach poinformowała, iż w dniu 25 listopada 2025 r. we współpracy z Burmistrzem Miasta Kalwarii Zebrzydowskiej

oraz Klasztorem OO. Bernardynów zorganizowała i przeprowadziła powiatowe ćwiczenia ratownicze. Głównym celem ćwiczeń było sprawdzenie współdziałania sił i środków jednostek ochrony przeciwpożarowej z Klasztorem OO. Bernardynów w czasie ewakuacji wybranych zabytków ruchomych z obiektów klasztornych w związku z gaszeniem pozorowanego pożaru wewnętrznego. Ponadto w latach 2024-2025 funkcjonariusze KP PSP w Wadowicach przeprowadzali czynności kontrolo-rozpoznawcze w obiektach należących do kompleksu Klasztoru OO. Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej, w których odbywał się wypoczynek dzieci i młodzieży, tj. w Domu św. Jana z Dukli oraz Domu Pielgrzyma św. Franciszka. Celem ww. czynności było sprawdzenie spełnienia warunków ochrony przeciwpożarowej tych obiektów przed wydaniem pozytywnej opinii Komendanta Powiatowego PSP, niezbędnej do rejestracji w bazie wypoczynku dzieci i młodzieży, prowadzonej przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Komenda Powiatowa Policji w Wadowicach przekazała, iż w latach 2024-2025 funkcjonariusze nie brali udziału w czynnościach kontrolnych ogólnego stanu zachowania zabytków, znajdujących się na terenie powiatu, jak również ich zabezpieczenia przeciwpożarowego i przed włamaniem. KPP w Wadowicach i jednostki podległe nie prowadziły postępowań karnych za czyny wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Podejmowano natomiast działania prewencyjne w postaci patroli służb prewencji oraz służb kryminalnych, mające na celu niedopuszczenie do włamań i kradzieży, bądź dewastacji, niszczenia mienia w rejonach obiektów sakralnych oraz cmentarzy. Szczególnym nadzorem objęto miejsca kultu religijnego, w tym obiekty zabytkowe na terenie Wadowic, Kalwarii Zebrzydowskiej, Brodów i Bugaja w okresie nasilenia odwiedzających te miejsca pielgrzymów.

Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Wadowicach przekazał, iż w latach 2024 – 2025 nie przeprowadzano kontroli ogólnego stanu zachowania zabytków znajdujących się na terenie naszego powiatu oraz ich zabezpieczenia przeciwpożarowego i przed włamaniem. Nie powzięto żadnych informacji o nieprawidłowościach dotyczących obiektów będących zabytkami, jak również nie wszczęto żadnego postępowania administracyjnego w odniesieniu do robót budowlanych czy też stanu technicznego obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego gmin obiektów zabytkowych i obszarów o wysokich walorach przyrodniczych

Gmina Andrychów przekazała, że w miarę opracowywania nowych planów zagospodarowania przestrzennego lub ich zmian aktualizowane są ustalenia dotyczące obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, które podlegają ochronie na mocy tych planów. Jeśli wskazują na to przepisy odrębne, wprowadza się również zapisy umożliwiające ochronę innych obszarów istotnych ze względu na swoje walory historyczne lub krajobrazowe.

Gmina Wadowice poinformowała, że w latach 2024 i 2025 uchwalono następujące plany miejscowe, w których uwzględniono obiekty zabytkowe i obszary o wysokich walorach przyrodniczych: MPZP dla części Jaroszowic i części Gorzenia Górnego, MPZP dla obszaru położonego w Barwałdzie Dolnym (część północna), MPZP dla obszaru położonego w Kleczy Dolnej (część północna), MPZP dla obszaru położonego w Choczni oraz MPZP dla obszaru obejmującego część Choczni, część Wadowic, część Gorzenia Dolnego oraz część Jaroszowic (etap B).

Gminy: Stryszów oraz Spytkowice przekazały, iż tworząc miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uwzględniają obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków, gminnej ewidencji zabytków oraz stanowiska archeologiczne znajdujące się na ich terenie.

Gromadzenie i upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych informacji o możliwościach pozyskania środków finansowych na realizację ochrony zabytków

Na poziomie powiatu zadanie to realizował Wydział Promocji i Rozwoju Powiatu, który poprzez stronę internetową i profil powiatu na Facebooku rozpowszechniał informacje np. o konkursie „Kapliczki Małopolski”, a także o ogłoszonym przez Zarząd Powiatu w Wadowicach naborze wniosków o przyznanie w 2024 i 2025 roku dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach położonych na terenie Powiatu Wadowickiego i wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków.

Również gminy z terenu powiatu wadowickiego m.in. poprzez strony internetowe oraz za pośrednictwem mediów społecznościowych rozpowszechniały informacje o możliwościach pozyskania dotacji i funduszy na ochronę zabytków.

Powolywanie społecznych opiekunów zabytków

Zarządzenie w sprawie ustalenia wzorów: listy społecznych opiekunów zabytków oraz legitymacji i zaświadczenia, wydawanych społecznym opiekunom zabytków zostało podjęte przez Starostę Wadowickiego w lutym 2014 r. W 2025 roku do Starostwa Powiatowego w Wadowicach wpłynęły dwa wnioski Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o ustanowienie społecznych opiekunów zabytków. Decyzją EPR.413.1.2025 z dnia 6 sierpnia 2025 r. Starosta Wadowicki ustanowił Panią Katarzynę Moskałę społecznym opiekunem zabytków w Powiecie Wadowickim, na terenie gminy Kalwaria Zebrzydowska. Z kolei decyzją EPR.413.3.2025 z dnia 6 listopada 2025 r. Starosta Wadowicki ustanowił Panią Wiesławę Jarguz społecznym opiekunem zabytków w Powiecie Wadowickim, na terenie Gminy Brzeźnica.

Współorganizacja imprez kulturalnych i historycznych, festynów, wystaw, szkoleń tematycznie związanych z popularyzacją wiedzy o zabytkach i tradycji regionu

Powiat Wadowicki od kilkunastu lat współpracuje z Fundacją „Pałac w Ryczowie”, której działalność jest związana z propagowaniem pamięci o generale Zygmuncie Piaseckim – ostatnim przedwojennym właścicielu Pałacu. Fundacja otrzymuje z budżetu powiatu dotacje na wsparcie realizacji zadań publicznych w dziedzinie kultury. W grudniu 2024 roku zakończyła się realizacja dwóch zadań, realizowanych przez Fundację „Pałac w Ryczowie”. Pierwsze zadanie to: Generał Zygmunt Piasecki i jego losy. Kontynuacja: „Marszałek w niebezpieczeństwie/Szwolężerowie”. Opracowanie korespondencji z okresu pobytu Marszałka Piłsudskiego w Sulejówku i udostępnienie jej na stronach Fundacji. W jego ramach fundacja poszerzyła podstronę internetową w dziale Archiwum poprzez opracowanie merytoryczne i graficzne oraz opatrzenie komentarzami historycznymi trzech listów od adiutanta Marszałka Józefa Piłsudskiego, por. Jerzego Jabłonowskiego do mjr. Piaseckiego. Na realizację zadania Zarząd Powiatu w Wadowicach przekazał kwotę 2 500,00 zł. Drugie zadanie nosiło nazwę: Na szlaku Niepodległości. Przygotowanie i otwarcie ekspozycji w nowej Sali Izby Pamięci Generała Zygmunta Piaseckiego w Pałacu w Ryczowie. Jego efektem było powstanie nowej sali wystawowej w Izbie Pamięci, gdzie znalazła się wystawa mundurów oraz rzeczy osobistych generała. Zarząd Powiatu przyznał na jego realizację kwotę 2 500,00 zł.

Z kolei w grudniu 2025 roku zakończyła się realizacja dofinansowanego z budżetu Powiatu Wadowickiego zadania pn. Generał Zygmunt Piasecki i jego losy. Kontynuacja: „Święto Pułkowe 7 Pułku Ułanów. Opracowanie dokumentów archiwalnych i zamieszczenie

na stronach Fundacji”. Na to zadanie Zarząd Powiatu przeznaczył kwotę 2 250,00 zł. W ramach projektu opracowano kolejne dokumenty historyczne i fotografie związane ze Świętem Pułkowym i opublikowano je na stronie internetowej Fundacji.

Podobnie jak w latach ubiegłych, Powiat Wadowicki poprzez otwarte konkursy ofert dofinansował imprezy folklorystyczne, mające na celu kultywowanie i promowanie lokalnych tradycji i obrzędów, związanych m.in. z Dożynkami, świętami Wielkanocnymi i Bożego Narodzenia, a także spotkania przybliżające sylwetki lokalnych społeczników związanych z kulturą regionu oraz plenery fotograficzne i malarskie dokumentujące piękno powiatu i innych regionów Polski.

Promocja zabytków i historii miejscowości położonych na terenie powiatu, m.in. wspieranie wydawnictw obejmujących zagadnienia związane z historią miejscowości leżących na terenie powiatu, promocją dziedzictwa kulturowego i walorów przyrodniczych powiatu. Rozwijanie zainteresowań tożsamością regionalną, historią, osobami, dziedzictwem kulturowym regionu poprzez m.in. organizację wystaw, konkursów, szkoleń tematycznie związanych z popularyzacją wiedzy o zabytkach i tradycji regionu

W grudniu 2025 roku Zarząd Powiatu w Wadowicach podjął decyzję dotyczącą opracowania monografii Powiatu Wadowickiego. Przygotowanie wydawnictwa, które według wstępnych ustaleń będzie nosiło tytuł „Powiat Wadowicki (1867-2027). Instytucja oraz ludzie”, zostało zlecone dr hab. Konradowi Meusowi oraz dr hab. Krzysztofowi Koźbiałowi. K. Meus to historyk, profesor Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, dyrektor Instytutu Historii i Archiwistyki oraz profesor Katedry Historii XIX wieku tej uczelni. Z kolei K. Koźbiał to politolog i historyk, absolwent Liceum Ogólnokształcącego im. M. Wadowity w Wadowicach, od 2019 r. – profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kierownik Zakładu Studiów nad Europą Środkową. Wydawnictwo zostanie opracowane do końca listopada 2027 roku za kwotę łączną 100 000,00 zł. W 2025 roku autorzy wykonali wstępną kwerendę i opracowali koncepcję monografii, którą przedstawili Radzie i Zarządowi Powiatu w Wadowicach.

Zarząd Powiatu w Wadowicach w 2025 roku rekomendował również dwa podmioty do nagrody Województwa Małopolskiego pn. „Pamięć i tożsamość”, przyznawanej za osiągnięcia o istotnym znaczeniu w dziedzinie upowszechniania i ochrony kultury w dwóch kategoriach: Organizacja pozarządowa – która w ramach swojej działalności realizuje zadania związane z propagowaniem historii Polski, postaw patriotycznych oraz

podtrzymywaniem dziedzictwa kulturowego oraz Osoba – która poprzez swoją działalność i zaangażowanie w projekty, bądź wydarzenia poruszające tematykę historyczną przyczyniła się do propagowania historii Polski i postaw patriotycznych. W kategorii „Osoba” Zarząd rekomendował Panią Ewelinę Prus-Bizoń, a w kategorii „Organizacja pozarządowa” – Towarzystwo Miłośników Ziemi Wadowickiej. Ostatecznie, w gronie laureatów znalazła się E. Prus-Bizoń - nauczycielka w powiatowych szkołach, regionalistka, od lat związana m.in. z Hufcem ZHP w Andrychowie oraz Towarzystwem Miłośników Andrychowa. W rodzinnym mieście znana także jako jeden z głównych organizatorów corocznych kwest na ratowanie zabytkowych nagrobków na andrychowskiej nekropolii, natomiast mieszkańcom całego regionu m.in. ze znakomicie napisanej książki „Sekrety Andrychowa, Wadowic i Kalwarii Zebrzydowskiej”.

Promocja zabytków, a przede wszystkim historii miejscowości położonych na terenie powiatu to zadania, które realizują także poszczególne gminy, m.in. poprzez wsparcie dla lokalnych stowarzyszeń czy wydawanie bądź wznawianie wydawnictw promujących gminy, w tym ich zabytki i walory przyrodnicze.

W latach 2024 – 2025 Referat Obsługi Ruchu Turystycznego Urzędu Miejskiego w Wadowicach m.in. prowadził stronę internetową Informacji Turystycznej www.it.wadowice.pl, na której są gromadzone i aktualizowane na bieżąco informacje o gminnych zabytkach i lokalnej historii. Na profilach gminy na Facebooku oraz Instagramie zrealizowano cykle tematyczne o Wadowicach i okolicy tj. #WadowicePoDworsku, #JestemZWadowic, #WadowiceNaSpacer, #TropemWadowickichSokolow, #FerienWadowic, #SportoweWadowice. W ww. okresie opracowano i zaktualizowano aplikacje mobilne: „Galicyjskie Wadowice” – audioprzewodnik prowadzący przez miejsca związane z historią miasta z czasów zaboru austriackiego oraz „Szlak Karola Wojtyły” – audioprzewodnik prowadzący przez 13 miejsc w Wadowicach związanych z młodością Karola Wojtyły. Centrum Informacji Turystycznej przygotowało, a następnie dystrybuowało lokalne pamiątki (gadżety) z architekturą Wadowic, pocztówki historyczne i zakładki do książki z obiektami z Wadowic. Wykonano również dziewięć tablic z planem miasta oraz z przebiegiem tematycznych szlaków miejskich, które zostały zamontowane na terenie Wadowic. Ponadto Gmina Wadowice opracowała, wydała lub dodrukowała następujące wydawnictwa informacyjno – promocyjne: broszurę „Santo Subito. Jan Paweł II z Wadowic ”; cztery foldery tematyczne „Wadowice na spacer” – spacer śladami kobiet w Wadowicach, spacer śladami Żydów w Wadowicach, spacer śladami wadowickich artystów, spacer śladami Polski

Ludowej w Wadowicach; plan ścienny Wadowic; plan z opisem kościoła św. Piotra Apostoła; plan z opisem Bazyliki Ofiarowania NMP; folder „Szlak Karola Wojtyły”; „Mapę obrazkową Wadowice i okolice”; kolorowaną „Jak Karol z Wadowic został świętym. Kolorowanka z zagadkami”; książeczkę z okazji 700-lecia pierwszej wzmianki o mieście Wadowice - „Jestem z Wadowic”; broszurę „Odkryj Wadowice na nowo” oraz plan z opisem Klasztoru Karmelitów Bosych.

28 listopada 2024 roku w Stacji Kultury w Wadowicach odbyła się premiera pierwszego tomu monografii Wadowic – „Pod rządami książąt oświęcimskich i zatorskich”, opracowanej na zlecenie gminy z okazji 700-lecia miasta pod redakcją dr hab. prof. UKEN Konrada Meusa oraz dr hab. prof. UPJPII Tomasza Graffa. Całość publikacji to łącznie cztery tomy i co roku będzie wydawany jeden tak, aby do 2027 roku do obiegu publicznego trafił ostatni tom – z okazji 700-lecia Wadowic. Praca nad monografią została poprzedzona spotkaniami z mieszkańcami Wadowic oraz sąsiednich miejscowości należących do Gminy Wadowice. Podczas spotkań mieszkańcy dzielili się z historykami archiwalnymi dokumentami i fotografiami, które miały pomóc w stworzeniu monografii. Mieszkańcy Gminy Wadowice mogli ponadto uczestniczyć w wydarzeniach o tematyce patriotycznej i kulturalnej, odbywających się w Parku Miejskim, pod pomnikiem 12. Pułku Piechoty, czy na terenie byłego dworca PKP w Wadowicach, gdzie swoją siedzibę ma SOWA (Strefa Odkrywania Wyobraźni i Aktywności) oraz Stacja Kultury. Z kolei Muzeum Miejskie co roku wydaje przegląd historyczno-kulturalny „Wadoviana” – czasopismo o charakterze naukowym, w którym w okresie sprawozdawczym opublikowano artykuły dotyczące m.in. historii dworu i parafii w Stryszowie, dziejów Szkoły Rolniczej w Radoczy, obrazu wsi galicyjskiej w pamiętniku chłopca z Wieprza oraz historii Sądu w Wadowicach. W publikacji przypomniano również sylwetki osób szczególnie zasłużonych dla historii regionu. W ramach stałej wystawy pt. „Wadowice – miasto, w którym wszystko się zaczęło” przedstawiona została m.in. historia miasta, jego zabytkowej architektury, zabudowy rynku, a także lokalnych tradycji i ważnych wydarzeń. Muzeum udostępniło zwiedzającym również trzy wystawy czasowe, których tematyka nawiązywała do historii Wadowic. Dotyczyły one tradycji teatralnych w mieście, pamiątek z prywatnej kolekcji Wadowiczana Stanisława Kuliga, związanych z lokalnymi ofiarami zbrodni katyńskiej oraz historii powstania i rozwoju sieci wodno-kanalizacyjnej w Wadowicach. Co roku organizowana jest Noc Muzeów, w której biorą udział placówki muzealne, izby regionalne, galerie sztuki oraz Towarzystwa: Miłośników Andrychowa i Ziemi Wadowickiej. Wydarzenie to jest od kilku lat

współfinansowane m.in. z budżetu Powiatu Wadowickiego. W muzeum zorganizowano również m.in. wystawę czasową poświęconą życiu i twórczości Romana Gajczaka oraz wydano pośmiertnie publikację jego autorstwa pt. „Życie jest jak sen. Wadowice w moich wspomnieniach”. Podczas innej wystawy przypomniano twórczość Karola Pustelnika, natomiast w trakcie spotkań przybliżono dorobek pisarza Emila Zegadłowicza oraz poetki Janiny Brzostowskiej.

Urząd Miejski w Andrychowie przekazał, iż w omawianym okresie gmina prowadziła stałą współpracę m.in. z Małopolską Organizacją Turystyczną i Polską Organizacją Turystyczną, a także organizacjami pozarządowymi (przy przygotowywaniu różnego rodzaju imprez, gier terenowych, spacerów tematycznych itp.). W gminie Andrychów działa certyfikowany Punkt Informacji Turystycznej, który udostępnia bezpłatnie wydawnictwa, foldery i mapy związane z Andrychowszczyzną. Promocja zabytków odbywała się również za pośrednictwem strony internetowej, mediów społecznościowych oraz poprzez wydawnictwa, takie jak foldery, mapy czy ulotki.

Urząd Gminy w Spytkowicach przekazał, iż w 2024 roku współorganizował 11. Koleżeński Bieg Spytkowicki ze startem i metą przy Zamku w Spytkowicach, natomiast w 2025 r. w Muzeum Regionalnym w Bachowicach odbyło się Forum Małopolski Zachodniej. Gmina w 2024 roku współorganizowała wystawę „Sztuka spod Maski: Ekspresje w Obrazie, Kolażu, Fotografii i Rzeźbie”, przedstawiającą prace mieszkańców gminy, a także zorganizowała wykład pt. „Kościół i jego wierni w parafiach Spytkowice i Ryczów w późnym średniowieczu”. W ramach utrwalania tradycji lokalnych w 2024 oraz 2025 roku na terenie gminy zorganizowano Dożynki Gminne oraz imprezę pn. „Tradycja Wielkanocna”, przypominającą tradycje świąteczne i kulinarne związane ze Świątami Wielkanocnymi. W ramach wsparcia wydawnictw obejmujących zagadnienia związane z historią miejscowości leżących na terenie powiatu gmina wydała trzeci oraz czwarty tom Rocznika Spytkowickiego – czasopisma naukowego zawierającego artykuły poświęcone dziejom byłego Księstwa Oświęcimsko-Zatorskiego, a szczególnie Gminy Spytkowice.

Zgodnie z informacjami otrzymanymi z Urzędu Gminy Stryszów, w jednostce wydawany jest kwartalnik informacyjny „Z perspektywy Gminy Stryszów”, w którym można znaleźć informacje dotyczące m.in. zabytków i historii miejscowości położonych na terenie gminy. W 2024 roku Gmina Stryszów wydała kompleksową publikację promocyjną (mapa turystyczna Gminy Stryszów), której celem jest prezentacja walorów przyrodniczych, turystycznych, historycznych i kulturowych gminy. Broszura stanowi przewodnik zarówno

dla mieszkańców, jak i turystów odwiedzających region. Gmina wydała także (w nakładzie 2 000 egzemplarzy) broszurę historyczno-edukacyjną pt. „Gmina Stryszów w pytaniach i odpowiedziach – Historia, Zabytki, Tradycja” autorstwa Michała Makówki. Jest ona przewodnikiem po dziedzictwie kulturowym i historycznym gminy. W okresie sprawozdawczym na zlecenie Urzędu Gminy Stryszów została wydana publikacja historyczna pt. „Odkryć przeszłość. Przewodnik po dziejach gminy Stryszów i jej zabytkach” autorstwa Michała Makówki. Przewodnik (wydany w nakładzie 600 egzemplarzy) prezentuje obiekty i miejsca z obszaru gminy Stryszów, stanowiąc kompleksowe kompendium wiedzy o lokalnym dziedzictwie. Z kolei Gminny Ośrodek Kultury w Stryszowie wydał przewodnik turystyczny „Wędrówki ścieżkami Gminy Stryszów”. Zawiera on sześć tras turystycznych o różnym stopniu trudności: od łatwych spacerów rodzinnych po wymagające wędrówki dla doświadczonych turystów. Trasy prowadzą przez najpiękniejsze miejsca gminy, w tym malownicze ścieżki, zabytkowe kapliczki, punkty widokowe i miejsca o znaczeniu historycznym i kulturowym. W październiku 2024 r. Gminny Ośrodek Kultury w Stryszowie z siedzibą w Stroniu zorganizował spektakl teatralny pn. „Podążając za historią Gorczyńskich i Łubieńskich”. Na scenie spotkały się różne pokolenia, które wspólnie odtworzyły losy dawnych właścicieli stryszowskich. Z kolei w listopadzie tego samego roku GOK zorganizował spacer po centrum Stryszowa – śladami dziedzictwa Gorczyńskich i Łubieńskich połączony ze zwiedzaniem kościoła. Poprowadził go historyk Michał Makówka. W gminie odbywają się również cykliczne wydarzenia, promujące regionalne smaki i obrzędy świąteczne oraz konkursy tematyczne podtrzymujące tradycje plastyczne i kulinarne, jak np. warsztaty wicia palm czy prezentacja potraw wielkanocnych.

Instytucje kultury działające na terenie Gminy Kalwaria Zebrzydowska realizowały i wspierały wiele działań, służących dokumentowaniu obiektów zabytkowych z terenu gminy i powiatu. Biblioteka Publiczna im. Stanisława Wyspiańskiego w Kalwarii Zebrzydowskiej wprowadziła w placówce Archiwum Cyfrowe Ziemi Kalwaryjskiej, które zostało udostępnione mieszkańcom na dedykowanym komputerze w Czytelni Biblioteki. W bibliotece zorganizowano również m.in. promocję książki lokalnego autora pt. „Walczyli pod Monte Cassino” o żołnierzach Armii Andersa pochodzących z Kalwarii i okolicy, połączoną z wystawą tematyczną, a także spotkania dla uczniów szkół z terenu gminy (w okresie wakacyjnym) na temat życia i twórczości Stanisława Wyspiańskiego – artysty związanego z Kalwarią. Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Kalwarii zrealizowało natomiast projekt pn. „Kalwaryjskie Archiwum Społeczne – Łączy nas Kalwaria”,

dofinansowany z programu grantowego Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności. W jego ramach przeprowadzono zbiórkę materiałów archiwalnych, takich jak fotografie, dokumenty, pamiątki rodzinne oraz wspomnienia mieszkańców związane z historią miejscowości i jej zabytków. Pozyskano również informacje dotyczące przeszłości obiektów oraz życia codziennego dawnych mieszkańców, co pozwoliło na lepsze poznanie i opisanie lokalnego dziedzictwa. Zgromadzone materiały zostały opracowane i poddane digitalizacji, a następnie udostępnione w ramach archiwum społecznego. CKSiT było również organizatorem wielu wystaw, konkursów oraz wydarzeń tematycznie związanych z popularyzacją wiedzy o zabytkach i tradycji regionu, m.in. wystawy Elżbiety Mikstein „Krajobraz w pouringu”, wernisażu wystawy „Naturalnie” Jolanty Królas i Grażyny Ulman, wernisażu wystawy Miasto w Cieniu, Kalwaryjskiego Klubu Fotograficznego, wernisażu wystawy „Tyle Światów” na Kalwaryjskim Rynku, wernisażu wystawy Astrofotografii Jarosława Leskiego, wernisażu wystawy „Ogrody” Stowarzyszenia Plastyków Ziemi Krakowskiej, wernisażu wystawy Leszka Maraska, prezentującej prace wykonane w sztuce intarsji, wystawy zbiorowej „Twórczego Fermentu”, podczas której zaprezentowano prace lokalnych artystów, wernisażu wystawy fotograficznej Wojciecha Ćwiękały pt. „Ekspozycja”, wystawy prac uczniów klas fotograficznych z Zespołu Szkół im. KEN, zorganizowanej z okazji 150. rocznicy urodzin Wojciecha Weissa, przeglądu prac Stowarzyszenia Plastyków Ziemi Krakowskiej pt. „Na małopolskim szlaku”, czy promocji poezji Marii Balcer z prezentacją fotografii Ety Zaręby i Małgorzaty Chyczyńskiej. W Centrum odbyły się również spotkania autorskie: wieczór poezji z Jolantą Studnicką „Szczęśliwi pod płaszczem Matki” oraz prezentacja książki „Sekrety Andrychowa, Wadowic i Kalwarii Zebrzydowskiej” autorstwa Eweliny Prus-Bizoń.

Wyznaczanie nowych szlaków tematycznych i kulturowo – turystycznych w powiecie i włączanie ich w sieć istniejących o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym

Referat Obsługi Ruchu Turystycznego Urzędu Miejskiego w Wadowicach przekazał, że w analizowanym okresie zakończył się pierwszy (na terenie miasta i wsi Gminy Wadowice) i drugi (na terenach leśnych Gminy Wadowice) etap znakowania międzynarodowego szlaku pielgrzymkowego Romea Strata. Trasa wiedzie od krajów bałtyckich (Estonia, Łotwa, Litwa), przez Polskę, Czechy i Austrię do Rzymu. Nazwa szlaku „Romea Strata” nawiązuje do miejsca docelowego, którym jest Rzym. Z kolei Urząd Miejski w Andrychowie przekazał, iż w latach 2024-2025 oznakowano szlak pielgrzymkowy Romea

Strata przebiegający przez Gminę Andrychów na odcinku: Przełęcz pod Gancarzem – Przełęcz pod Mładą Horą.

Gmina Stryszów poinformowała, iż w związku z otrzymaniem dofinansowania z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych zrealizowano inwestycję pn. „Budowa infrastruktury aktywnej w otoczeniu Jeziora Mucharskiego”, mającą na celu wytyczenie i oznakowanie gminnej ścieżki turystycznej po atrakcjach Gminy Stryszów w tym m. in. utworzenie stacji turystycznych w każdym sołectwie, punktów widokowych, zagospodarowanie terenu w obiekty małej architektury, montaż tablic informacyjno-promocyjnych. W latach 2023 – 2024 wykonane zostały roboty budowlane oraz montaż elementów małej architektury (m. in. ławek, stolików, stojaków na rowery, koszy na śmieci, tablic, donic) w przestrzeni publicznej gminy w 35 lokalizacjach.

Wspieranie organizacji szkolnych konkursów wiedzy o dziedzictwie kulturowym i zasobach przyrodniczych powiatu oraz inne działania, realizowane przez szkoły i placówki oświatowe

Wszystkie podległe powiatowi placówki oświatowe dbały w 2024 i 2025 roku o popularyzację i upowszechnianie wiedzy o zabytkach leżących na terenie naszych gmin, powiatu czy szerzej – województwa i kraju. Dbano również o promocję dziedzictwa przyrodniczego, turystycznego i historycznego naszego regionu. Tym zagadnieniom poświęcone były m.in. lekcje wychowawcze, szkolne wycieczki, spacery edukacyjne czy konkursy wiedzy. Ponadto młodzież brała udział w akcjach społecznych (np. sprzątanie zabytkowych i starych grobów na cmentarzach przed dniem Wszystkich Świętych we współpracy z samorządami czy organizacjami społecznymi bądź uczestnictwo w kampanii „Czyste Beskidy”), spotkaniach z lokalnymi historykami, grach terenowych o charakterze krajoznawczym i historycznym, a także rajdach (m.in. rajd „Z Tobą na Groń”).

Jeśli chodzi o szczegółowe informacje, to w I Liceum Ogólnokształcącym w Wadowicach popularyzacja dziedzictwa kulturowego regionu odbywa się systematycznie na lekcjach historii, wiedzy o społeczeństwie i geografii, zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego w liceum. Warto przy okazji zaznaczyć, że budynek I LO znajduje się na „Szlaku Papieskim” i jest odwiedzany przez wielu turystów i pielgrzymów. Z uwagi na fakt, iż pomnik Emila Zegadłowicza, wpisany do rejestru zabytków ruchomych województwa małopolskiego, kompleksowo odrestaurowany w 2024 r. dzięki dofinansowaniu z RPOZ, znajduje się na terenie I LO, zgodnie z zaleceniami Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Krakowie wykonano osłonę chroniącą go przed opadami deszczu i śniegu.

Ponadto, po uzyskaniu zgody WUOZ usunięto sześć drzew z posesji przy I LO w Wadowicach oraz dokonano nowych nasadzeń (cztery buki i dwa klony).

Wychowankowie I LO w Andrychowie blisko współpracowali z Towarzystwem Miłośników Andrychowa przy popularyzacji historii miasta i regionu, uczestnicząc m.in. w sprzątaniu zabytkowych grobów na cmentarzu w Andrychowie oraz kweście na rzecz odnowy zabytkowych nagrobków. Brali także udział w wycieczkach turystyczno-krajoznawczych (np. Wadowice, Leskowiec, Potrójna, Kocierz, Jawornica) oraz rajdzie szkolnym. W ramach lekcji historii, lekcji wychowawczych oraz lekcji plastyki uczniowie wraz z opiekunami odbywali spacer edukacyjny po Andrychowie. Kilkudziesięciu uczniów brało udział w marszach na orientację – Andrychowskiej Imprezie na Orientację, uczniowie placówki reprezentowali również Małopolskę w Ogólnopolskim Turnieju Turystyczno-Krajoznawczym. W ramach jubileuszu 80-lecia szkoły zrealizowano projekt edukacyjny pn. Pudełka pełne wspomnień oraz przygotowano specjalne wydanie Curiera Licealnego Jubileuszowego.

Jak przekazało CKZiU Nr 1 w Wadowicach uczniowie tej placówki w omawianym okresie poznawali m.in. zabytki Wadowic (Klasztor Karmelitów Bosych, Park Miejski, Pomnik 12. Pułku Piechoty), uczestniczyli w sprzątaniu Cmentarza Wojskowego w Wadowicach, a także brali udział w „Olimpiadzie Solidarności” oraz organizowanej przez Instytut Pamięci Narodowej grze terenowej „Wrona orła nie pokona”, w czasie której trzeba było wykazać się znajomością tematyki np. Pomnika 12. Pułku Piechoty czy cmentarza wojskowego w Wadowicach.

Uczniowie CKZiU Nr 2 w Wadowicach obok poznawania historii regionu, uczestniczyli m.in. w rajdzie Hell’s Angel do pomnika poległych lotników amerykańskich w Zygodowicach oraz rajdzie „Powitanie wiosny” do Lanckorony przez dróżki i kaplice w Kalwarii Zebrzydowskiej i Brodach. Ponadto uczestniczyli w konkursie „Znam Powiat Wadowicki”, który dotyczył historii, zabytków i geografii naszego powiatu. Działania zmierzające do poznania zabytków, historii i tradycji regionu były również realizowane w ramach lekcji geografii oraz historii, ze szczególnym uwzględnieniem promowania zabytków z listy UNESCO oraz zabytków architektury drewnianej, położonych na terenie powiatu, a także zapoznania uczniów z postaciami ze świata religii, historii, kultury i sztuki, związanymi z Ziemią Wadowicką.

Zespół Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego w Radocy poinformował, iż w latach 2024 – 2025 w placówce realizowano działania, które popularyzowały wiedzę o dziedzictwie

kulturowym naszego regionu. Obok wydarzeń i zadań poszerzających wiedzę o patronie szkoły – św. Janie Pawle II, na bieżąco uzupełniano zbiór pamiątek i eksponatów w Izbie Pamięci Patrona Szkoły, uczniowie opiekowali się kapliczką Matki Boskiej Częstochowskiej, znajdującą się na terenie szkoły, a wolontariusze odwiedzali miejscowe cmentarze, gdzie pielęgnowali pamięć o mieszkańcach Radoczy zmarłych w czasie epidemii cholery w 1831 r., czy porządkowali groby osób, o których dziś już nikt nie pamięta.

Dyrektor Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Kaczynie poinformowała, iż wychowankowie ośrodka corocznie brali udział w akcji Ministerstwa Edukacji Narodowej „Szkoła pamięta”. Jej celem jest zwrócenie uwagi młodych ludzi na potrzebę pielęgnowania pamięci o bohaterach naszej wolności, szczególnie tych, którzy są związani z historią danego miejsca, regionu, społeczności. Corocznie uczestniczą również w konkursie plastycznym „Na Szczycie” im. Mietka Krzaka, którego celem jest zwrócenie uwagi na otaczające nas piękno krajobrazu beskidzkiego i naszych okolic. Wspólnie z PTTK Oddziałem „Ziemia Wadowicka” ośrodek organizuje ogólnopolskie integracyjne rajdy „Z Tobą na Groń” (odkrywanie kapliczek, rzeźb, schroniska i kaplicy na Groniu Jana Pawła II). W wydarzeniu, współfinansowanym m.in. z budżetu Powiatu Wadowickiego, corocznie bierze udział ponad 300 osób (uczniowie szkół, mieszkańcy domów pomocy społecznej, podopieczni warsztatów terapii zajęciowej).

Zespół Szkół i Placówek Oświatowych w Kalwarii Zebrzydowskiej organizował wycieczki mające promować miejsca i zabytki położone na terenie gminy (m.in. do Klasztoru OO. Bernardynów). Uczniowie wzięli udział w wykładach i warsztatach organizowanych przez Centrum Dziedzictwa i Dialogu w Kalwarii Zebrzydowskiej, a także w spotkaniu z lokalną pisarką – Henryką Swornóg-Sobek. Uczniowie klas mundurowych uczestniczyli w spotkaniu z ks. dr Andrzejem Targoszem – członkiem Grupy Rekonstrukcji Historycznej „Karpaty” oraz Panem Janem Targoszem – członkiem Związku Piłsudczyków RP Towarzystwa Pamięci Józefa Piłsudskiego, który zaprezentował cele i zadania związku.

Uczniowie Zespołu Szkół Specjalnych w Wadowicach wzięli udział w Ogólnopolskim Projekcie Społecznym Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Muzeum Historii Polski pn. PŁOMIENI PAMIĘCI. Uczestniczyli także w warsztatach w Muzeum Miejskim w Wadowicach, podczas których mieli okazję „przenieść się w czasie” i zobaczyć, jak wyglądała szkoła na początku XX wieku.

Podsumowanie

Analiza danych pozyskanych dla opracowania sprawozdania pozwala stwierdzić, że – podobnie jak w latach minionych – w 2024 i 2025 roku zrealizowano szereg działań, których celem było zachowanie i popularyzacja dziedzictwa kulturowego Powiatu Wadowickiego. Były one realizowane zarówno przez samorząd powiatowy, podległe mu jednostki organizacyjne, jak i samorządy gminne.

Zarówno Powiat Wadowicki, jak i m.in. gminy przeznaczały środki finansowe własne oraz pozyskiwały z różnych źródeł dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych. Dzięki wsparciu otrzymanego z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków (edycja 1 i 2) udało się wykonać wiele prac przy zabytkach znajdujących się na terenie naszego powiatu. Beneficjentami dofinansowania mogły być wyłącznie jednostki samorządu terytorialnego, jednak znaczne środki z RPOZ przekazano podmiotom kościelnym, bowiem zasady programu przewidywały, iż gmina/powiat może przeznaczyć otrzymane dofinansowanie na dotacje dla innych podmiotów, posiadających tytuł prawny do zabytku. Warto podkreślić, iż realizacja niektórych zadań dofinansowanych z RPOZ, trwa jeszcze w roku bieżącym.

Bardzo ważnym elementem polityki opieki nad zabytkami było organizowanie i współorganizowanie różnorodnych inicjatyw utrzymanych w duchu folkloru i tradycji bądź nawiązujących do istotnych wydarzeń z historii regionu. Mocno postawiono także na promocję turystyki, której centralnym punktem są m.in. obiekty zabytkowe. Szerzenie wiedzy o regionalnych zabytkach, zarówno w formie elektronicznej, jak i poprzez tradycyjne nośniki, realizowane przez Powiat Wadowicki, gminy z naszego powiatu oraz placówki oświatowe, to ważne działania mające na celu jednoczesne wsparcie rozwoju ruchu turystycznego, jak i zachowanie pamięci o miejscach i wydarzeniach istotnych dla historii regionu.

Niewątpliwie, dla jeszcze lepszej ochrony naszych zabytków, a także promocji regionu potrzebne są zwiększone fundusze. Jednak już wskazane w treści niniejszego sprawozdania prace konserwatorskie, a także działania promocyjne, edukacyjne i informacyjne z pewnością przyczyniają się do podtrzymywania zainteresowania dziedzictwem kulturowym Powiatu Wadowickiego.

STAROSTA
Miroslaw Sordyl

